

РЕЦЕНЗИИ И ОБЗОРИ

АНДРЕАНА ЕФТИМОВА. РЕГИСТРИ В ЖУРНАЛИСТИЧЕСКИЯ ДИСКУРС. София, УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“, 2018. 244 с.

ТОТКА МОНОВА

Свидетели сме на непрекъснатото и все по-динамично развитие и изменение на моделите на комуникация вследствие на усложнените обществени структури в един глобален свят. Динамичните процеси в макромедийната система безспорно налагат предефинирането на ключови в теорията на масовите комуникации понятия като медиен дискурс, текст, жанр, формат. Още повече че вече навлязоха и се налагат постепенно и у нас термини, зад които стоят конкретни изследвания, като хипертекст, сторителлинг, блогжанр, блогореклама, онлайн жанрове. Предложената от доц. д.н. Андреана Ефтимова монография „Регистри в журналистическия дискурс“ ни дава надежден ключ за подобно предефиниране. На вниманието ни е предложен изключително актуален труд, в който се изследват в много аспекти полетата на медийните регистри. Освен научни, монографията има приноси и в прагматиката, защото успешно превръща прецизно категоризираните и типологизирани журналистически регистри в оперативен инструмент при изследването на текста.

Обект на изследването са писмени и устни журналистически текстове с техните вербални и невербални специфики и характеристики. Специално искам да обърна внимание на факта, че в монографията се използват най-различни методи за изследване на медийните дискурси – лингвостилистичен анализ, експеримент по метода на семантичния диференциал на Ч. Осгуд, прагматичен анализ на качествени и количествени характеристики, отразени в регистрационните карти, в анкетата и в сравнителния анализ.

Андреана Ефтимова подчинява изследването си на идеята, че именно регистърът успява да улови онези фини настройки на речта, които стилът не успява да опише. Тя осмисля понятието за регистър през опитите за изясняване на различията между регистър и стил. Като се основава на тезата, че „стилът все пак предлага едно твърде уедрено групиране на изразните средства“ (с. 12), тя стига до извода, че: „Регистърът е по-тясно понятие от стила и се осъществява в рамките на стила или в няколко стила. Регистрите като брой са много повече от стиловете“ (с. 21). А. Ефтимова дефинира регистъра като „смесица от влиянието на конкретни ситуационни фактори и подбор на конкретни езикови средства за изразяване на различни по рода

си социални и личностни взаимоотношения“ (с. 33). Според нея „описанието и анализът на регистрите могат да станат само въз основа на редица критерии и конструирането на сложен класификационен модел“. Като важен теоретичен принос в монографията специално искам да отбележа разделите „Регистри според канала на комуникацията“ и „Регистри според комуникативните цели“. Тук доц. Ефтимова за първи път осмисля промените, които настъпват в структурата на медиатекста, наложени обективно от спецификата на интернет пространството и новите медии. Специално за хипертекста, където не само във всеки следващ абзац, но често в рамките на неголям по обем абзац става превключване от определен тип лексика и стилови изразни средства към друг, което води и до изненадващи обрати в самата интонация на текста, съществуващите до момента практики за анализ на класическия медиатекст вече не са ефективни. Специално искам да подчертая и изследваните от А. Ефтимова невербални комуникативни стратегии като иманентна част от изграждането на текста, тъй като при хипертекстовете вграждането в съдържателния пласт на текста на линкове с аудио-визуално съдържание вече е обичайна практика – при това често внушението се постига именно чрез тях и в този смисъл те вече не могат да бъдат игнорирани дори в класическия контент анализ. Анализират се и имплицитно заложените в тъканта на текста очаквания по отношение на рецепцията на медиатекста – действително контаминациите на стилови и стилистични изразни средства вече надхвърлят рамките на традиционно установените пет функционални стила. В този смисъл напълно споделям направения от доц. Ефтимова извод, че „от перспективата на регистъра може да бъде анализиран всеки текст или текстов отрязък, а от перспективата на жанра – само текстът в неговата цялост. Възможно е в един жанр обаче да се употребят два или три регистъра, а два или повече жанра може да се окажат в един регистър“ (с. 31). Тъй като фалшивите новини често са резултат от неумението на масовата аудитория да разчете пресупозитивните внушения, преднамерено заложен при създаването на медиатекста, то познаването на възможностите за умело боравене с различни регистри в рамките на един дори кратък като обем текст се превръща в основна манипулативна техника в съвременните хибридни войни. Всъщност именно тук виждам най-съществения принос на този монографичен труд.

Като конкретизира медийния/журналистическия регистър в различните му аспекти и нюанси, доц. Ефтимова на практика разширява научния фундамент за описание и изследване на функционирането на медиатекста, който до момента в общата теория на масовата комуникация, а също до голяма степен и в текстолингвистичните и социолингвистичните практики, поне що се отнася до жанровите форми, се анализира предимно върху базата на признатите пет функционални стила на общуване. При това предложените и типологизирани в монографията регистри нямат претенцията за окончателност, текстът на монографията е диалогичен (по дефинициите на М. Бахтин) и отворен към допълнителни разработки, дискусии и актуализиране на общата теория на медиатекста.

Книгата дава възможност на изследователите да специфицират, съобразно собствените си изследвания върху различни аспекти на медиите, ка-

то допълват, надграждат, контаминират използваните от доц. Ефимова различни методи и методики – още повече че монографията много ясно дефинира кой метод евентуално би бил най-подходящ за конкретна комуникативна ситуация. Важно според мен е да се отбележи и фактът, че анализирани и приложени методики, чрез представените анкетни карти, таблици и проведени наблюдения и изследвания, вариативно са приложими както за дискурсивните потоци текстове в традиционните медии, така и в новите онлайн медии в съвкупността си от социални мрежи, новинарски сайтове и платформи, лични блогове.

В този смисъл книгата би представлявала интерес и за широк кръг специалисти по теория на медиите, по езикознание и практическа стилистика, по текстолингвистика, приложна лингвистика и социолингвистика. Книгата успешно би подпомогнала и младите колеги при разработването на магистърски и докторантски тези. И тъй като в монографията е намерен един прецизен баланс между теория и прагматика, смятам, че „Регистри в журналистическия дискурс“ наистина ще се превърне в неразделна част от бъдещи изследвания, а също и от преподавателския процес особено като имам предвид онагледяването на това как работят различните методики чрез собствените изследвания на доц. Ефимова, както и добре подобрените приложения, илюстриращи тезите и изводите.

✉ Проф. д-р Тотка Монова
Факултет по журналистика и масова комуникация
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
1000 София, ул. „Московска“, № 49, България
monova@uni-sofia.bg

Публикувано: 30 септември 2018